

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 15.—
za pol leta € 7:50
za četrt leta € 3:80
za 1 mesec € 1:30
Posamezna številka 30 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, hiša zdravnika dr. Štuheca.
Rokopisi se ne vrnejo.

Telefon št. 46.

Štev. 10

Ptuj, 8. junija 1919

I. letnik

Šolstvo v Ptuju.

Odločujočim krogom pri vladi v prevdarek in izvršitev.
Gimnazijski ravnatelj Franjo Vajda, član mestnega šolskega sveta

To se mora Nemcem in avstrijski vladi priznati: delali so sistematično in dosledno za ponemčevanje. Najuspešnejše sredstvo za to so bile šole.

Ptuj je bil v tem oziru sijajno preskrbljen. Imel je otroški vrtec z 2 vrtnaricama, 5-razredno deško ljudsko šolo s paralelko v 4. razredu (priprava za gimnazijo), 5-razredno dekliško ljudsko šolo z vzporednico v 5. razredu, 4-razredno dekliško meščansko šolo, s katero je bil spojen internat dekliški dom, gospodinjska šola in dekliška trgovska šola. Za obrtne vajence je bila obrtna, za trgovske nadaljevalna šola. „Musikverein“ je vzdrževal glasbeno šolo. Končno je bila gimnazija z dijaškim domom.

Seveda so bile vse šole nemške; razun v gimnaziji se slovenščina nikjer ni poučevala. Kdor ni znal nemški, sploh ni mogel v šolo. Zato je mnogo slovenskih starišev z otroki govorilo izključno nemški, četudi sta oče in mati komaj lomila nemščino. Tako je prišlo, da imamo danes otroke slovenskih starišev, ki ne znajo slovenski. Učiteljstvo slovenske šole ima zelo težavno delo z njimi.

Na gimnaziji je bila slovenščina za Slovence obvezna, za Nemce so bili neobvezni tečajji za slovenščino, a večinoma le slabo obiskovani. V šolskem letu 1890/91 je od 50 Nemcev takratne nižje gimnazije 18, t. j. dobra tretjina, obiskovala slovenščino, v šolskem letu 1913/14 pa od 156 Nemcev le 26, to je samo šestina. Ob izbruhu svetovne vojske se je pouk slovenščine na ptujski gimnaziji popolnoma ustavil. V šolskem letu 1915/16 je profesor slovenščine dosegel, da se je ista zopet uvedla vsaj za Slovence, neobvezne slovenščine za Nemce pa ves čas vojne ni bilo.

Takšne so bile razmere, ko smo Slovenci prevzeli Ptuj. Na celi gimnaziji je izmed 179 vpisanih dijakov in 26 hospitantk bilo le 21 Slovencev in 10 Slovenk, na deški ljudski šoli 91 Slovencev in 178 Nemcev, na dekliški ljudski šoli 68 Slovenk in 157 Nemk. Slovenci so bili večinoma iz okolice in so za ponemčevanje na mestnih šolah morali plačevati posebno šolnino.

Gimnazija se je prevzela že pred božičem. Ob novem letu se je otvoril prvi slovenski razred, ki šteje 35 dijakov in 5 hospitantk. Uvedla se je obvezna slovenščina v vseh razredih. Slovenska ljudska šola je nastala še le po veliki noči; je mešana petrazrednica s paralelko v I. razredu in ima 174 otrok v 5 razredih. Dekliška meščanska šola je ostala nemška, slovenščina je obvezni predmet.

Načrti za bodočnost.

V trenutku, ko smo Slovenci prevzeli šolstvo v Ptuju, se je bistveno izpremenilo stališče tega šolstva: isto danes ni več namenjeno samo izvoljeni manjšini pravih in umetnih ptujskih Nemcev in potujčevanju okolice, ampak naj služi izobrazbi prebivalstva celega okraja ter polagoma popravi po-

gubni vpliv prejšnjega ponemčevanja. Ta namen moramo imeti pred očmi, če delamo načrte za bodočnost. Ohraniti in posloveniti se morajo vse vrste šol, ki so že bile; pridružiti pa se jim morajo še druge.

V najkrajšem času se mora ustanoviti slovenski otroški vrtec. Slovenska ljudska šola se naj čim prej deli v deško in dekliško. Dekliška meščanska šola se polagoma posloveni, v prihodnjem šolskem letu bo prvi razred samo slovenski. Nanovo se naj ustanovi deška meščanska šola, ki bo nudila boljšo izobrazbo kmetskemu, obrtnemu in trgovskemu naraščanju ter pripravljala za raznestrokovne šole in za učiteljske. S prihodnjim šolskim letom postanejo tudi vse druge šole slovenske, kakor gospodinjska in trgovska za deklice, obrtna in trgovska za vajence. Pri nameščanju učiteljstva za ljudske in meščanske šole se bodo vpoštevali prosilci in prosilke, ki so zmožni poučevanja na obrtnih in trgovskih šolah.

Nujno potrebna je v Ptuju slovenska glasbena šola, ki bo v mestu in okolici širila umevanje peja in godbe ter s plemenito umetniško zabavo izpodbijala tla pijančevanju in robatemu kvantanju, ki se je razširilo iz ptujskih šnopsarij. Najboljše bi bilo, če bi občina ustanovila takšno šolo.

Gimnazija bo popolnoma slovenska ter se preustroji polagoma v realno gimnazijo, iz katere se lahko pride na vseučilišče in na tehniko. Toda naj obdrži vse razrede, četudi bi v prehodni dobi v nekaterih razredih bilo manj dijakov. Če se zaradi pomanjkanja profesorjev mora skrócić srednje šolstvo, potem se to ne sme zgoditi v omejenih obmejnih okrajih. Kranjsko s 525.995 prebivalci bi naj imelo 8—9 srednjih šol; Spodnje Štajersko je imelo 476.522 prebivalcev, s Prekmurjem skupaj več ko celo Kranjsko, pa bi dobilo le 2 celi gimnaziji ter začetek realke v Mariboru in gimnazije v Ptuju? Tu mora vlada zavzeti isto stališče, kakoršna je zavzemala avstrijska vlada glede nemških manjšinskih šol. V šolskem letu 1901/2, ko je bilo v Ptuju prvič vseh osem razredov, je v višjih 4 razredih bilo 11, 18, 8 in 13 dijakov, zadnje leto pred vojno 1913/14 pa 13, 18, 10, 10, podobno vsa druga leta in vendar se je nemška gimnazija v Ptuju vzdrževala. Gotovo bo tudi prihodnje leto v posameznih razredih toliko dijakov, če ne več. Že zdaj je na zavodu 70 Slovencev in Slovenk; mnogo je takih, ki so bili vpisani za Nemce, a že znajo toliko slovenski, da lahko nadaljujejo svoje študije v slovenskem jeziku. Iz drugih zavodov bodo prišli dijaki ptujskega in sosednih okrajev, ki so so dozdaj izogibali ptujske gimnazije, ker je bila Slovincem neprijazna. Saj je nekemu dijaku, ki je prišel iz slovenske šole v ptujsko gimnazijo, profesor rekel: „Du gehörst nicht hier.“ (Ti ne spadaš sem.) Temu je zdaj konec. Gimnazija v Ptuju bo zanaprej služila pridnim in marljivim slovenskim dijakom. Zato pa mora ostati cela!

Ptuj ima tik zraven gimnazije dijaški dom v javni upravi mestne občine, edin te vrste v celi Sloveniji, ki lahko sprejme do 120 gojencev in bo privabil dovolj dijakov za gimnazijo. Nadzorstvo čez dijaški dom

ima gimnazijski ravnatelj, vodstvo pa prevzame izkušen profesor, ki je več let služil na takem zavodu.

Ptujska mestna občina je veliko žrtvovala za šolstvo, dobivala pa je tudi znatno podporo od okraja, dežele in vlade. Bilanca l. 1917 izkazuje 85.000 K raznih podpor mestni občini, med temi 7000 K od dežele za dijaški dom, 2000 K od okraja za gimnazijo itd. Vsled živilnih kupcij Ornikovih in izvozne politike naše vlade je mestna občina danes v kritičnem položaju in ne more za šolstvo toliko storiti, kakor bi bilo potrebno zdaj v prehodni dobi. Zato mora vlada prevzeti to skrb, tem bolj, ker je dobro narodno šolstvo v Ptuju najboljše sredstvo za utrditev državne misli ob meji in torej odločno državna zadeva.

V kratkem bodo vse ptujske šole dobro obiskovane. Prebivalstvo okraja je željno izobrazbe, do katere so mu do zdaj bila zaprta vrata, ker ni bilo slovenskih šol za boljšo izobrazbo. Samo iz 4 ljudskih šol se je prijavilo 25 otrok za gimnazijo in 29 za deško meščansko šolo. Ptujski in ormoški šolski okraj pa imata 38 ljudskih šol in tudi del ljutomerskega političnega okraja nagiba k Ptuju.

S tem, da dobimo v Ptuju vse vrste slovenskih šol, bo padel kitajski zid, ki je do zdaj ločil mesto od okolice.

Dopisi.

Ulični napisi v Ptuju. V seji mestnega sveta dne 25. m. m. se je sklenila prekrstitve ptujskih ulic v slovenske po predloženem predlogu dotičnega odseka. Ulice dobe tale imena: Allerheiligengasse — Vseh svetnikov ulica, Obere Draugasse — Muršičeva ulica, Brandgasse — Aškerčeva ulica, Färbergasse — Miklošičeva ulica, Sarnitzgasse — Jos. Vošnjakova ulica, Ungartorgasse — Panonska ulica, Hauptplatz — Slovenski trg, Stiegen-gasse — Na stopnjicah, Kaiserfeldgasse — Slomškova ulica, Berggasse — Na hribu, Feuerwehrgasse — Vodnikova ulica, Bismarck-gasse — Krekova ulica, Hebergasse — Na skritem, Schlossgasse — Grajska ulica, Wagplatz — Hrvatski trg, Minoritenplatz — Minoritski trg, Florianiplatz — Florijanski trg, Unt. Draugasse — Sp. dravska ulica, Dominikanerplatz — Dominikanski trg, Stadtpark — Mestni vrt, Schillerplatz — Srbski trg, Waidwachweg — Vičavski pot, A. Grünstrasse — Ljutomerska cesta, Villenweg — Cojzova pot, Bahnhofstrasse — Cesta na postajo, Friedauerstrasse — Ormožka cesta, Auweg — Na tratah, Prambergerweg — Levstikova pot, Friedhofweg — Tiha pot, Ringstrasse — Dav. Trstenjakova ulica, Herbersteinstrasse — Rajčeva ulica, Gartenstrasse — Med vrti, Lastenstrasse — Za postajo, Magazinstrasse — Dovožna cesta, Ornig-Kai — Aleksandrovo nabrežje, Herren-gasse — Prešernova ulica, Ordonanzhaus-gasse — Cafova ulica, Steinmetzgasse — Zelenikova ulica, Kürschnerplatz — St. Vrazov trg, Ferd. Kofler Platz — Cvetkov trg,

Parkgasse — Slekovčeva ulica, Rabldorfstrasse — Volkmerjeva cesta, Lendplatz — Na pristanu, Stadtberggasse — Na mestni vrh, Florianigasse — Krempljeva ulica, Ornigstrasse — Truberjeva cesta, Hamerlingstrasse — Ciril Metodov drevored, Roseggerstrasse — Hermanov drevored, Bürgergasse — Cankarjeva ulica, Brüner Allee — Gregorčičev drevored, Mädchenheimstrasse — Zrinsko-Frankopanka.

Napravo napisnih tabel je prevzel slovenski klepar Alojzij Majcen. Tablice s hišnimi številkami bodo imele črn rob in črno pismo, velike ulične table pa rdeč rob in plavo pismo na belem dnu. Tabele morajo biti po pogodbi dovršene v enem mesecu od dne naročila. Okoli 10. julija bode torej Ptuj tudi v tem oziru že imel slovensko lice.

Zrelostni ispiti na tukajšnji gimnaziji se vrše 23. in 24. t. m.

Godbeno vprašanje v Ptuj. K mnogim drugim nalogam našega družabnega in kulturnega življenja spada kot jedna najnужnejših tudi osnova godbene šole v našem mestu. Zbralo se je pred kratkim na sestanku več interesentov in ti so določili pripravljalni odbor, ki se ima pečati z rešitvijo tega vprašanja. Predno pa more ta odbor sklicati shod vseh onih, ki se zanimajo za vprašanje in staviti primerne predloge, bo le treba, da se ugotovi število onih, ki mislijo temu podjetju pristopiti. Osnovati bode treba šolo, pozvati kot vodjo sposobnega veččaka in pa učne moči. Za stvar samo in iz različnih drugih razlogov bi bilo pač najbolj priporočljivo, če bi se občina poprijela te naloge in upamo tudi, da se bode to dalo doseči. Vsekakor pa bode treba, da se poprej še dožene s kolikimi udeleženci bode smela ta godbena šola računati in bosta zaradi tega v prihodnjih dneh 1 ali 2 odbornika posetila vse slovenske kroge, da se izjavijo o svojem pristopu. Upamo, da bode zanimanje tako splošno, da bomo mogli z uspehom na to delovati, da se najpozneje v jeseni s početkom šolskega pouka otvori tudi godbena šola, pristopna ne le nekaterim izbranim izvoljencem, ampak vsem poklic, ki čutijo v sebi do godbene umetnosti.

Konec šolskega leta na gimnaziji in na mestnih šolah bo 5. julija. Isti dan se vrše sprejemni ispiti v I. gimnazijski razred za šolsko leto 1919/20.

Dijaški dom in dekliški dom v Ptuj sprejmeta gojence in gojenke za šolsko leto 1919/20. V dijaškem domu dobijo stanovanje, hrano in vestno nadzorstvo dijaki ptujske gimnazije in učenci 1. razreda deške meščanske šole, ki se otvori v Ptuj v jeseni, v dekliškem domu pa učenke dekliške meščanske šole, gospodinjske šole in morebitnega enoletnega trgovskega tečaja za deklice. Tudi ljudskošolski učenci in učenke se lahko sprejmejo. Prijave za oba zavoda se naj pošljejo na ravnateljstvo državne gimnazije v Ptuj.

Samomor. Pretečeno nedeljo so našli Elizabeto Kelc, služkinjo pri rodbini Schäfferjevi v Krekovi ulici 6 mrtvo v stanovanju. Bila je sama doma. Zastrupila se je s plinom. Je-li bil samomor ali slučaj, se ni moglo dognati.

Umor v Podložu pri Ptujski gori. Dne 31. majnika t. l. so našli Andreja Marzidoška posestnika v Podložu ubitega ob cesti blizu doma. Umora je bil osumljen Jože Šošterko po domače Imrek iz Podloža. Orožniki so ga prijeli in Šošterek je priznal, da je po noči pričakal Marzidoška in ga udaril trikrat z ročico po glavi. Storil je to, ker mu je Marzidoškova žena obljubila, da mu plača 600 K, če moža ubije. Andrej Merzidošek ima lepo posestvo, je bil vdovec brez otrok in se je še le novembra meseca leta 1918 poročil s svojo sosedo Ivano Osenjak, ki je bila tudi vdova s 5 otroki. Zakon pa je bil nesrečen. Marzidošek ni dobival od žene niti poštene hrane, dočim so si žena in otroci pošteno privoščili. Žena ga je začela sovražiti in se je večkrat izrazila, da bi ji bilo prav, če bi kdo njenega moža ubil. Sedaj je pod ključem in priznava, da je napeljala

Jožefa Šošterka k umoru. Slučaj kaže veliko surovost in podivjanost ljudstva in je ta podivjanost le posledica vojne.

Nesreča ali umor. Dne 25. majnika t. l. je prišel Blaž Mesarič, posestnik v Sitežu z nabasano puško k svojemu sosedu Blažu Sakelšek. Popivala sta pred kletjo. Poskušala sta tudi streljati s puško, sta zopet pila, potem se prepirala. Poči strel in Blaž Mesarič obleži mrtev na tleh. Janeza Sakelšeka, ki je pošten in miren človek, so zaprli, ker je na sumu, da je on Mesariča ustrelil. Trdi pa, da je Blaž Mesarič pograbil puško in jo vrgel za njim po tleh s kopitom naprej. Puška se je sprožila in Mesarič je bil smrtno zadet. Ta zagovor je zelo verjeten in sodnijska preiskava bo dognala ali imamo opraviti v tem slučaju s hudodelstvom, ali z nezgodo. Vsekakor pa je na kmetih še veliko preveč pušk v nepoklicanih rokah in bi bil skrajni čas, da se orožje povsod odvzame.

Jagnjeta v volčji obleki? Avstrijski Nemci z Rennerjem na čelu zdaj zatrjujejo, da oni niso zakrivali vojne, da so se oprostili imperijalističnih aspiracij. Ali so res nedolžna jagnjeta, ki jih je pruski in avstrijski militarizem oblekel v volčjo obleko? Dokler je vlada zatirala druge narode in gojila imperijalistične težnje, so vsi nemški krogi podpirali to vlado, zahtevali širjenje nemštva in pozivali vlado k odločnemu nastopanju za varstvo nemštva. Ali so se nemški uradniki in učitelji branili nameščenja v naših krajih? Ne! Še vedno premalo jim je bilo ponemčevanja. Zdaj pa zavivajo, češ, saj mi nismo krivi, da nas je vlada poslala sem. Imperijalizma v velikem danes res ne morejo več gojiti. Da pa se niso odrekli imperijalističnim aspiracijam, to dokazuje njihova pohlepnost po slovenski zemlji, ki je danes ista kakor prej.

Sv. Bolfenk. Občinska pota in okrajne ceste so pri nas v groznem stanju. Voda dere vsepovsod in skoro se ne bo poznalo, kje je pot. Opozarjamo cestnega nadzornika, naj vendar ukrene, da bo cestar izčistil vsaj obcestne jarke, da se bo imela voda kam odtekati. Posestniki smo voljni brezplačno prispevati k zboljšanju cest. Samo zmežite se gospodje, ki vam je poverjena naloga in lotite se dela!

Sv. Bolfenk pri Središču. Če greš mimo naše šole, se ti nudi idilična slika. Na vsakem oknu stoji kokoš, kjer pušča za sebo sledove. Po šolskih klopeh najdeš vse polno kurjih odpadkov. Nečistoča vsepovsod. V prvem nadstropju je že tri mesece mizar-ska delavnica, kjer se vrše mizar-ska dela za cerkev. Ali je naša šola res samo za kurnik ali delavnico? Ali ne bi se zmezili g. predsednik krajnega šolskega sveta, da napravite red? Britko občutimo tudi pomanjkanje učnih moči. Šola je 4 razredna, a ima le 2 učitelja. Prosimo pristojne oblasti, da nam pošljejo učnih moči; tudi naši otroci so potrebni izobrazbe, ne samo mestna deca.

Društvene vesti.

Shod za gimnazijo. Sliši se, da vlada namerava v prihodnjem šolskem letu otvoriti le nekaj razredov ptujske gimnazije. Da stariši imajo priliko izraziti svoje želje in da se vladi pojasni stališče ptujske gimnazije, se vrši v soboto, 7. t. m. ob 17. uri v mestni dvorani (II. nadstropje) shod starišev in prijateljev šolstva. Poročevalec gimnazijski ravnatelj Vajda. K mnogobrojni udeležbi vabi sklicatelj vladni komisar dr. Senčar.

Ustanovni občni zbor Čitalnice za Rogaško Slatino in okolico se je vršil nad vse pričakovanje sijajno in ob zelo veliki udeležbi naših rodoljubov z dežele. V veliki vrtni dvorani hotela pri „Pošti“ nas je bilo zbranih najmanj do 200 oseb. Na ta ustanovni občni zbor so prihiteli vrli pevci Celjani, kateri so nas s svojim lepim in neumornim petjem naravnost očarali in za katero njihovo požrtvovalnost se jim na tem mestu najpristrčneje zahvaljujemo. Upamo, da nas bodo tudi radi pri naših bodočih prireditvah podpirali. V

zelo častnem številu so bili zastopani tudi naši sosedi Rogačani, kateri so se pripeljali v posebno okinčanem vozu, kakor tudi sosedni bratje Hrvati, za kateri njihov bratski poset se jim istotako zahvaljujemo. Ustanovni občni zbor je bil zelo živahen in razni naši govorniki so v svojih navduševalnih govorih spodbujali naše ljudstvo k narodni zavednosti in delu. Da je bila naša Čitalnica prepotrebna, kaže že dejstvo, da je pristopilo na ta dan k našemu društvu 7 ustanovnih in 106 rednih članov. Na ustanovnici in mesečnici se je ta dan nabralo skupno K 1849. — Novo izvoljeni odbor se je konstituiral sledeče: Predsednik: Fabiani Vladimir, nadpoštar v Rogaški Slatini; podpredsednik: Žurman Janko, posestnik in župan Sv. Trojica pri Rogaški Slatini; tajnik: Zemljič Josip, knjigo in pisarniški vodja državnega zdravilišča Rogaska Slatina; blagajnik: Herg Franjo, ravnatelj državnega zdravilišča Rogaske Slatine; knjižničar: Pibernik Ivan, upravitelj državnega zdravilišča v Rogaški Slatini. Odborniki: Glinšek Ivan, nadučitelj in občinski gerent v Rogaški Slatini; Verbošek Ivo, slikar v Rogaški Slatini; Žurman Vinko, posestnik in posojilnični načelnik v Kneževem pri Slatini. Računska pogledovalca: Dr. Ogrizek Albert, agronom na Colu ob Sotli in Klemen Mirko, urar v Rogaški Slatini. Novo izvoljeni odbor nam jamči, da bode napel vse sile in moči za uspešno delovanje na našem narodno-kulturnem polju, da bode skrbel in delal na to, da bode naša Čitalnica naročena predvsem na naše slovenske časopise in da si bode tudi polagoma preskrbela svojo lastno knjižnico. Za to pa je treba denarja in zopet denarja. Vabimo vsled tega vse naše sosede rodoljube, da pristopijo k našemu društvu, če že ne drugače pa vsaj kot podporni udje. Uverjeni smo, da bode naš ustanovni občni zbor ostal v zelo lepem spominu vsakemu navzočemu zborovalcu, katerega dolžnost naj bode, da tudi med svojimi znanci in prijatelji dela za naše novo ustanovljeno društvo, katero je bilo za naš okraj že prepotrebno.

Čitalnica za Rogaško Slatino in okolico.

Javno predavanje. Prihodnje predavanje prof. dr. Zelenika o zgodovini francoskega naroda, jezika in literature ne bo, kakor nameravano, prihodnjo sredo, temveč šele v torek dne 24. t. m. zopet ob 20 $\frac{1}{2}$ h.

Najnovejše vesti.

Naše meje. Dunaj, 4. junija. „Neue Freie Presse“ poroča o severnih mejah Jugoslavije sledeče:

Meja bo našla od Kepe (severno od Dovjega) — Osojsko jezero; dalje bi tvorile mejo dosedanje meje celovškega, šentvidskega in velikovškega glavarstva do višine Špika (Spekogel), severovzhodno od Svinca. Od tu bi šla meja proti jugovzhodu med št. Pavlom in Labudom do Kurjega vrha (na štajerski meji severno od Dravograda in vzhodu od Labuda).

Na štajerskem bo tvorila mejo po večini dosedanja demarkacijska črta. Od Radgone bo šla meja naravnost proti severu do Sv. Ane pri Gleichenbergu. Od tu pa dalje proti severovzhodu do št. Gotarda. Celo Prekmurje je jugoslovansko.

Celovec, Gospa, Sveta, Velikovec Labud, Dravograd, Maribor, št. Ilj, Radgona so naši.

Beljak, št. Pavel, Lučane, Špilje in Cmurek odpadejo.

Položaj na Koroškem. Ljubljana, 5. junija. (Poluradno) Naše hrabre čete, prevzete navdušenja, so v skupnem splošnem jurišu zavzele Velikovec, Rudo, Grebinj in Sv. Andrej. Prednje čete so dospеле do reke Krke, Djekš in Sv. Ivana. Sovražnik meče orožje in se podaja. V Celovcu vlada panika.

Narod onkraj Drave pričakuje osvobojenja. Naš mnogo preizkušeni narod onstran Drave najsvečaneje pričakuje našo vojsko, brate svoje in odrešitelje.

Reško vprašanje še ni rešeno. Lvon, 5. junija. (Brezlično.) Reško vprašanje še ni re-